YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kuudes jaosto)
11 päivänä helmikuuta 1999 *

Asiassa C-390/95 P,

Antillean Rice Mills NV, Alankomaiden Antillien oikeuden mukaan perustettu yhtiö, kotipaikka Bonaire (Alankomaiden Antillit),

European Rice Brokers AVV, Aruban oikeuden mukaan perustettu yhtiö, kotipaikka Oranjestad (Aruba),

ja

Guyana Investments AVV, Aruban oikeuden mukaan perustettu yhtiö, kotipaikka Oranjestad (Aruba),

edustajinaan asianajaja P. Glazener, Amsterdam, ja asianajaja W. Knibbeler, Rotterdam, sekä asianajaja J. Pel, Amsterdam, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto Marc Loesch, 11 rue Goethe,

valittajina,

jossa valittajat vaativat muutoksenhaussaan Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen (laajennettu neljäs jaosto) yhdistetyissä asioissa T-480/93 ja T-483/93, Antillean Rice Mills ym. vastaan komissio, 14.9.1995 antaman tuomion (Kok. 1995, s. II-2305) kumoamista,

* Oikeudenkäyntikieli: hollanti.

vastapuolena ja muina asianosaisina:

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään oikeudelliset neuvonantajat E. Lasnet ja Th. van Rijn, prosessiosoite Luxemburgissa c/o oikeudellisen yksikön virkamies C. Gómez de la Cruz, Centre Wagner, Kirchberg,

vastaajana ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa,

jota tukevat

Euroopan unionin neuvosto, asiamiehinään oikeudellisen yksikön virkamiehet J. Huber ja G. Houttuin, prosessiosoite Luxemburgissa c/o Euroopan investointipankin lakiasiainosaston johtaja A. Morbilli, 100 boulevard Konrad Adenauer,

Italian tasavalta, asiamiehenään valtionasiamies D. Del Gaizo, prosessiosoite Luxemburgissa Italian suurlähetystö, 5 rue Marie-Adelaïde,

Ranskan tasavalta,

väliintulijoina ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa,

ja

Trading & Shipping Co. Ter Beek BV, Alankomaiden oikeuden mukaan perustettu yhtiö, kotipaikka Amsterdam,

Alesie Curaçao NV, Alankomaiden Antillien oikeuden mukaan perustettu yhtiö, kotipaikka Willemstad, (Curaçao, Alankomaiden Antillit),

kantajina ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja P. J. G. Kapteyn sekä tuomarit G. F. Mancini, J. L. Murray (esittelevä tuomari), H. Ragnemalm ja K. M. Ioannou,

julkisasiamies: S. Alber,
kirjaaja: apulaiskirjaaja H. von Holstein,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Antillean Rice Mills NV:n, European Rice Brokers AVV:n ja Guyana Investments AVV:n, edustajinaan P. Glazener, W. Knibbeler ja J. Pel, Euroopan yhteisöjen komission, asiamiehinään E. Lasnet ja Th. van Rijn, Euroopan unionin neuvoston, asiamiehinään J. Huber ja G. Houttuin, Ranskan tasavallan, asiamiehenään ulkoasiainministeriön oikeudellisen osaston kansainvälisten asioiden neuvonantaja C. Chavance, ja Italian tasavallan, asiamiehenään D. Del Gaizo, 5.3.1998 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 28.4.1998 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Antillean Rice Mills NV, European Rice Brokers AVV ja Guyana Investments AVV (jäljempänä valittajat) ovat yhteisöjen tuomioistuimeen 13.12.1995 toimittamallaan valituksella hakeneet muutosta EY:n tuomioistuimen perussäännön 49 artiklan nojalla ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen yhdistetyissä asioissa T-480/93 ja T-483/93, Antillean Rice Mills ym. vastaan komissio, 14.9.1995 antamaan tuomioon (Kok. 1995, s. II-2305; jäljempänä valituksenalainen tuomio), jolla ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on kumonnut Alankomaiden Antilleilta peräisin olevaa riisiä koskevien suojatoimenpiteiden toteuttamisesta 25 päivänä helmikuuta 1993 tehdyn komission päätöksen 93/127/ETY 1 artiklan 1 kohdan (EYVL L 50, s. 27; jäljempänä riidanalainen päätös) ja hylännyt kanteen muilta osin.

2 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut sen käsiteltävinä olleisiin kanteisiin sovellettavien säännösten osalta seuraavaa:

"1 Alankomaiden Antillit ovat osa merentakaisia maita ja alueita (jäljempänä MMA:t), jotka on assosioitu Euroopan talousyhteisöön. MMA:iden assosiointia yhteisöön säännellään ETY:n perustamissopimuksen (jäljempänä perustamissopimus) neljännessä osassa sekä neuvoston 25.7.1991 perustamissopimuksen 136 artiklan toisen kohdan nojalla tekemässä päätöksessä 91/482/ETY (EYVL L 263, s. 1, jäljempänä MMA-päätös).

2 Perustamissopimuksen 133 artiklan 1 kohdassa määrätään, että MMA:ista peräisin olevien, jäsenvaltioihin tuotavien tavaroiden tullit poistetaan kokonaan niin kuin jäsenvaltioiden välisten tullien asteittaisesta poistamisesta perustamissopimuksessa määrätään. MMA-päätöksen 101 artiklan 1 kohdassa määrätään, että tuotaessa MMA:ista peräisin olevia tuotteita yhteisöön ne vapautetaan tulleista ja vaikutukseltaan vastaavista maksuista. Saman artiklan 2 kohdassa määrätään, että tuotteet, jotka eivät ole MMA:ista peräisin ja jotka ovat vapaassa liikkeessä jossakin MMA:ssa ja joita jälleenviedään sellaisinaan yhteisöön, vapautetaan niitä yhteisöön tuotaessa tulleista ja vaikutukseltaan vastaavista maksuista sillä edellytyksellä, että niistä on maksettu asianomaisessa MMA:ssa tullimaksut tai vaikutukseltaan vastaavat maksut, jotka ovat samansuuruisia tai suurempia kuin yhteisössä samojen kolmansista maista peräisin olevien tuotteiden, jotka ovat

oikeutettuja suosituimmuuskohtelulausekkeeseen, tuontiin sovellettavat tullit tai vaikutukseltaan vastaavat maksut; että niitä ei ole kokonaan tai osittain vapautettu tai niiden osalta ei ole saatu korvausta maksetuista tulleista tai vaikutukseltaan vastaavista maksuista; ja että ne on varustettu vientitodistuksella.

3 MMA-päätöksen 108 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä luetelmakohdassa viitataan MMA-päätöksen liitteeseen II (jäljempänä liite II) sen määrittelemiseksi, mikä on alkuperätuotteiden käsite ja mitkä ovat niihin liittyvät hallinnolliset yhteistyötoimenpiteet.

4 Liitteen II 1 artiklan mukaan tavaran katsotaan olevan peräisin MMA:ista, yhteisöstä tai jostakin Afrikan, Karibian tai Tyynen valtameren valtiosta (jäljempänä AKT-valtiot), jos se on niissä kokonaan tuotettu tai riittävästi käsitelty.

5 Liitteen II 2 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaan kokonaan MMA:issa tai yhteisössä tai AKT-valtioissa tuotettuja katsotaan olevan 'siellä korjattujen kasvituotteiden'.

6 Liitteen II 3 artiklan 1 kohdan mukaan ei-alkuperäainekset ovat riittävästi valmistettuja tai käsiteltyjä, jos valmistettu tuote luokitellaan eri nimikkeeseen kuin se, mihin kaikki sen valmistuksessa käytetyt ei-alkuperäainekset luokitellaan.

7 Liitteen II 6 artiklan 2 kohdassa todetaan, että jos yhteisössä tai AKT-valtioissa kokonaan tuotettuihin tuotteisiin kohdistuu MMA:issa käsittely- tai valmistustoimia, ne katsotaan MMA:issa kokonaan tuotetuiksi tuotteiksi.

8 Vuodesta 1967 lähtien on ollut olemassa riisin yhteinen markkinajärjestely, josta säädetään nykyään riisin yhteisestä markkinajärjestelystä 21 päivänä kesäkuuta 1976 annetussa neuvoston asetuksessa (ETY) N:o 1418/76 (EYVL L 166, s. 1),

jossa on säännökset kuorimattoman riisin interventiohinnasta, vientituista ja tuontimaksuista. Nämä maksut vaihtelevat alkuperämaan mukaan. AKT-valtioiden osalta peritään alennettu maksu esikuoritusta riisistä 125 000 tonnin määrään asti ja rikkoutuneista riisinjyvistä 20 000 tonnin määrään asti.

9 Tiettyjen riisilajikkeiden tuotantotuesta 18 päivänä joulukuuta 1987 annetussa neuvoston asetuksessa (ETY) N:o 3878/87 (EYVL L 365, s. 3, jäljempänä asetus N:o 3878/87) kannustetaan yhteisön tuottajia viljelemään indica-riisiä. Tiettyjä maataloustuotteita koskevista erityistoimenpiteistä Ranskan merentakaisten departementtien hyväksi 16 päivänä joulukuuta 1991 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 3763/91 (EYVL L 356, s. 1, jäljempänä asetus N:o 3763/91) tavoitteena on edistää riisin viljelyä Ranskan Guayanassa ja tukea riisin menekkiä ja markkinointia Guadeloupessa ja Martiniquella; nämä kolme ovat Ranskan merentakaisia departementteja (jäljempänä DOM). Tältä osin on muistettava, että perustamissopimuksen 227 artiklan 2 kohdan mukaan tavaroiden vapaata liikkuvuutta ja maataloutta koskevia määräyksiä, 40 artiklan 4 kohtaa lukuun ottamatta, sovelletaan DOM: ihin, jotka kuuluvat tältä osin olennaisesti yhteisöön."

3 Valituksenalaisesta tuomiosta ilmenee, että komissio vahvisti 25.2.1993 Ranskan ja Italian hallitusten tekemien kantelujen johdosta riidanalaisella päätöksellään vähimmäishinnan Alankomaiden Antilleilta peräisin olevan riisin tuonnille yhteisöön. Alankomaiden Antillien talousministeriö vahvisti 14.1.1993 viennille vähimmäishinnan, joka vastasi komission riidanalaisessa päätöksessä asettamaa vähimmäishintaa.

4 Komissio laski kuitenkin päätöksen 93/127/ETY muuttamisesta 13.4.1993 tekemällään päätöksellä 93/211/ETY (EYVL L 90, s. 36) riisitonnin vähimmäishintaa markkinaolosuhteiden parantumisen huomioon ottamiseksi. Nämä kaksi päätöstä perustuivat perustamissopimuksen 136 artiklan toisen kohdan nojalla tehdyn MMA-päätöksen 109 artiklaan. Komissio peruutti suojatoimenpiteet 16.6.1993 tekemällään päätöksellä 93/356/ETY (EYVL L 147, s. 28).

5 Valittajina on kolme yritystä, jotka jalostavat ja markkinoivat riisiä Alankomaiden Antilleilla ja jotka jalostavat Surinamista ja Guyanasta peräisin olevaa ruskeaa riisiä. Koska riisi jalostetaan Alankomaiden Antilleilla, sen katsotaan olevan peräisin Antilleilta ja se voidaan näin tuoda yhteisöön tullivapaasti MMA-päätöksen 101 artiklan 1 kohdan nojalla.

6 Valittajat katsoivat, että niille oli aiheutunut vakavaa vahinkoa komission suojatoimenpiteistä, ja ne nostivat kanteen niiden kumoamiseksi ja sen vahingon korvaamiseksi, jonka ne väittivät itselleen aiheutuneen.

7 Valittajat vetosivat kuuteen kanneperusteeseen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa. Ensimmäinen kanneperuste koski riidanalaisen päätöksen perustana olleen MMA-päätöksen 109 artiklan lainvastaisuutta, koska tällä säännöksellä komissiolle annettiin toimivalta toteuttaa suojatoimenpiteitä sellaisten edellytysten perusteella, joista ei ole määrätty EY:n perustamissopimuksessa. Toinen kanneperuste koski MMA-päätöksen 109 artiklan 1 kohdan rikkomista, koska komissio oli toteuttanut suojatoimenpiteitä, vaikka niiden toteuttamisen edellytykset eivät olleet täyttyneet. Valittajat vetosivat kolmantena perusteenaan MMA-päätöksen 109 artiklan 2 kohdan rikkomiseen sillä perusteella, että suojatoimenpiteillä oli menty selvästi pitemmälle kuin oli tarpeellista yhteisön tiettyä toiminta-alaa tai sen aluetta uhkaavan häiriön tai heikennyksen poistamiseksi. Neljänneksi ne väittivät, että perustamissopimuksen 132 artiklan 1 kohtaa ja 133 artiklan 1 kohtaa sekä MMA-päätöksen 101 artiklan 1 kohtaa oli rikottu, koska tuontitulleilta vapauttamisen edellytykseksi on asetettu vähimmäishintojen noudattaminen, mikä on "ehdollinen" vaikutukseltaan vastaava maksu. Viides kanneperuste koskee perustamissopimuksen 131 artiklan rikkomista, koska komissio ei ollut ottanut huomioon MMA: iden yhteisöön assosiaation tavoitteita, tai se ei ollut ottanut niitä huomioon riittävästi. Valittajat väittivät kuudennella kanneperusteellaan, että komissio oli loukannut yhteisön toimien huolellisen valmistelun periaatetta sekä rikkonut perustamissopimuksen 190 artiklaa, kun se ei ollut selvittänyt markkinatilannetta eikä perustellut toteuttamiaan suojatoimenpiteitä.

Valituksenalainen tuomio

8 Valituksenalaisen tuomion 63—78 kohdassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on ensiksi tarkastellut komission esiin tuomia tutkittavaksi ottamista koskevia kysymyksiä ja katsonut, että sen MMA-päätöksen 109 artiklan nojalla tekemä, jäsenvaltioille osoitettu päätös, jolla vahvistetaan suojatoimenpiteenä yhdeltä näistä alueista peräisin olevan tuotteen tuonnille vähimmäistuontihinta, koskee EY:n perustamissopimuksen 173 artiklan neljännessä kohdassa tarkoitetulla tavalla suoraan näiltä alueilta kyseistä tuotetta tuovia yrityksiä, koska siinä ei jätetä jäsenvaltioille mitään harkintavaltaa kyseessä olevan vähimmäishinnan asettamisen ja tason suhteen. Tällaisen päätöksen normatiivisesta luonteesta huolimatta se koskee kyseisessä määräyksessä tarkoitetulla tavalla myös erikseen yrityksiä, jotka komissio tuntee ennen suojatoimenpiteen toteuttamista luotujen yhteyksien perusteella ja joiden päätöksessä tarkoitetut tuotteet olivat matkalla yhteisöön päätöksen tekohetkellä.

9 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut tämän jälkeen tuomion 95 kohdassa, että neuvostolla oli MMA:iden yhteisöön assosiaation ja yhteisen maatalouspolitiikan periaatteiden yhdistämiseksi oikeus perustamissopimuksen 136 artiklan toisen kohdan nojalla sisällyttää MMA-päätökseen suojalauseke, jolla mahdollistetaan erityisesti MMA:ista peräisin olevien maataloustuotteiden vapaan tuonnin rajoitukset, jos tuonti aiheuttaa vakavia häiriöitä jollakin yhteisön tai yhden tai useamman jäsenvaltion talouden toiminnan alalla tai vaarantaa niiden rahatalouden ulkoisen vakauden, tai jos ilmenee häiriöitä, jotka saattavat johtaa yhteisön tai siihen kuuluvan alueen jonkin toiminnan alan merkittävään heikentymiseen. Neuvosto ei ole ylittänyt perustamissopimuksen 136 artiklan toisessa kohdassa määrättyjä harkintavallan rajoja tehdessään tämän valinnan, jolla rajoitetaan MMA:ista peräisin olevien tuotteiden vapaata tuontia yhteisöön ainoastaan poikkeuksellisesti, osittain ja väliaikaisesti.

10 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on katsonut tuomion 119—135 kohdassa, että MMA-päätöksen 109 artiklan 1 kohdassa jätetään komissiolle laaja harkintavalta paitsi sen osalta, täyttyvätkö suojatoimenpiteen toteuttamisen edellytykset, myös sen osalta, toteutetaanko se, joten tätä tutkiessaan yhteisön tuomioistuinten on rajoituttava tarkastelemaan sitä, onko harkintavaltaa käytetty ilmeisen virheellisesti,

onko kyseessä harkintavallan väärinkäyttö tai onko komissio selvästi ylittänyt harkintavaltansa rajat. Tällaista ei ole tapahtunut riidanalaisen päätöksen ja päätöksen 93/211/ETY tekemisen yhteydessä. Ottaen huomioon sen, että komissio oli todennut riisin hinnan laskeneen yhteisössä ja samanaikaisesti merentakaisilta alueilta peräisin olevan tuonnin kasvaneen, komissio on voinut katsoa, että oli ilmennyt vaikeuksia, jotka saattoivat heikentää riisintuotantoalaa yhteisössä ja vaarantaa Poseidom-ohjelman, jonka tarkoituksena on edistää Ranskan Guayanassa korjatun riisin markkinointia Guadeloupessa ja Martiniquella, ja että suojatoimenpiteiden toteuttamisen edellytykset olivat näin täyttyneet.

11 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tämän jälkeen todennut tuomion 140—143 kohdassa, että MMA-päätöksen 109 artiklassa sallituilla suojatoimenpiteillä MMA:ista peräisin olevien tuotteiden tuontia vastaan pyritään yksinomaan korjaamaan häiriöitä jollakin yhteisön talouden toiminnan alalla tai estämään häiriöiden syntyminen, ja niiden on oltava tämän artiklan 2 kohdan mukaan ehdottoman välttämättömiä. Tästä seuraa, että on kumottava riidanalaisen päätöksen 1 artiklan 1 kohta, jolla komissio on suojatoimenpiteenä ottanut käyttöön vähimmäishinnan Alankomaiden Antilleilta peräisin olevan riisin tuonnille, koska näin vahvistetulla hintatasolla tehtiin tästä riisistä yhteisön markkinoilla paitsi yhteisön riisiä kalliimpaa, myös kalliimpaa kuin kolmansista valtioista, kuten AKT-valtioista, peräisin oleva riisi, mikä on ristiriidassa sen suosituimmuusjärjestyksen kanssa, joka koskee assosioituneiden valtioiden ja alueiden tuotteita, ja 109 artiklan 2 kohdassa ilmaistun suhteellisuusperiaatteen kanssa.

12 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on sitä vastoin todennut valituksenalaisen tuomion 149—153 kohdassa päätöksen 93/211/ETY olevan pätevä; saman suojatoimenpiteen osalta päätöksellä asetettu vähimmäishinta on sellainen, että kyseessä oleva riisi on saatettu epäedullisempaan kilpailuasemaan ainoastaan suhteessa yhteisön riisiin, jonka suojelu suojatoimenpiteellä pyritään turvaamaan.

13 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tuomionsa 157 kohdassa hylännyt väitteen "ehdollisesta" vaikutukseltaan vastaavasta maksusta todeten, että MMA:ista peräisin olevan tuonnin yhteydessä kannettua maksua, joka on alhaisempi kuin MMA-päätöksen 109 artiklan mukaisesti toteutetun suojatoimenpiteen yhteydessä vahvistettu vähimmäishinta, ei voida pitää kyseisen päätöksen 101 artiklassa kiellettynä vaikutukseltaan vastaavana maksuna, koska tällainen maksuvelvollisuus ei perustu yhteisön rajan ylitykseen vaan siihen, että asetettua vähimmäishintaa ei noudateta.

14 Tämän jälkeen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut tuomionsa 189—194 kohdassa, että MMA-päätöksen 109 artiklan mukaisten suojatoimenpiteiden toteuttaminen MMA:ista peräisin olevien tuotteiden tuontia vastaan on lainsäädäntötoimintaa, johon sisältyy talouspoliittisten valintojen tekemistä, joten tässä yhteydessä tehdyt lainvastaisuudet voivat aiheuttaa yhteisön vastuun vain, jos ne voidaan katsoa riittävän ilmeisiksi ylemmäntasoisen, yksityisiä suojaavan oikeussäännön rikkomisiksi. Lainvastaisuus, johon komissio syyllistyi toteuttaessaan riidanalaisella päätöksellä suojatoimenpiteen, joka ei ollut välttämätön yhteisön etujen säilyttämiseksi, kuten kyseisen 109 artiklan 2 kohdassa edellytetään, muodostaa tällaisen säännön, nyt käsiteltävänä olevassa asiassa suhteellisuusperiaatteen, rikkomisen. Tämä rikkominen ei kuitenkaan aiheuta yhteisön vastuuta, koska sitä ei voida pitää riittävän ilmeisenä, ottaen huomioon, että komissio on vilpittömässä mielessä käyttänyt Alankomaiden Antillien viranomaisten sille ilmoittamia tietoja, jotka ovat osoittautuneet epätarkoiksi ilman, että valittajat olisivat kiinnittäneet sen huomion niiden tiedossa oleviin epätarkkuuksiin.

15 Tuomionsa 200 kohdassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on lisännyt, että vaikka tällainen rikkominen olisikin ollut omiaan aiheuttamaan yhteisön vastuun, vahingonkorvausoikeuden syntymiseksi kyseessä olisi täytynyt olla haitta, joka ylittäisi sen, jota yksityisen on siedettävä saamatta julkisista varoista korvausta, vaikka hän olisikin joutunut kärsimään lainvastaisuudesta.

16 Siten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on kumonnut riidanalaisen päätöksen 1 artiklan 1 kohdan siitä syystä, että siinä ylitettiin se, mikä oli ankarasti ottaen välttämätöntä yhteisön riisintuotannolle Antilleilta peräisin olevan riisin tuonnista aiheutuneiden häiriöiden korjaamiseksi, ja sillä tämän vuoksi rikottiin MMA-päätöksen 109 artiklan 2 kohtaa, ja se on muilta osin hylännyt kanteen.

Kanteen tutkimatta jättämistä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa koskeva peruste

17 Italian hallitus väittää, että valituksenalainen tuomio on kumottava siltä osin kuin siinä on hylätty komission esittämä tutkimatta jättämistä koskeva väite, jonka tarkoituksena oli sen toteaminen, että päätös ei koskenut kantajia erikseen. Se väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on soveltanut virheellisesti asiassa 11/82, Piraiki-Patraiki ym. vastaan komissio, 17.1.1985 annetussa tuomiossa (Kok. 1985, s. 207) vahvistettuja periaatteita niiden oikeussubjektien yksilöimiseksi, joita normatiiviset toimenpiteet koskevat erikseen.

18 Valittajat kyseenalaistavat kuitenkin Italian hallituksen mahdollisuuden esittää tällaista perustetta. Ne katsovat, että koska Italian hallitus oli ainoastaan komission väitteitä tukeva väliintulija, se ei voi vedota yhteisöjen tuomioistuimessa tutkimatta jättämistä koskevaan perusteeseen, jota komissio itse ei ole esittänyt valitusasiassa.

19 Aluksi on siis tarkasteltava sitä, voiko yhteisöjen tuomioistuin tutkia Italian hallituksen esittämää perustetta kanteen tutkimatta jättämisestä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa ja tarpeen vaatiessa tutkia, onko se perusteltu.

20 Italian hallituksen esittämän tutkittavaksi ottamista yhteisöjen tuomioistuimessa koskevan väitteen osalta on todettava, että EY:n tuomioistuimen perussäännön 49 artiklan toisen kohdan mukaan yhteisöjen tuomioistuimessa muutosta voivat hakea kaikki asianosaiset, joiden vaatimukset on kokonaan tai osittain hylätty ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa. Tästä seuraa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa väliintulijoina esiintyneitä pidetään yhteisöjen tuomioistuimessa asianosaisina. Näin ollen niihin sovelletaan yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 115 artiklan 1 kohtaa, jonka mukaan "jokainen yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa pidetyn käsittelyn asianosainen voi antaa valitukseen vastineen kahden kuukauden kuluessa valituksen tiedoksi antamisesta", mikä vapauttaa ne velvoitteesta tehdä uuden, työjärjestyksen 93 ja 123 artiklan mukaisen väliintulohakemuksen yhteisöjen tuomioistuimessa (asia C-244/91 P, Pincherle v. komissio, tuomio 22.12.1993, Kok. 1993, s. I-6965, 16 kohta).

21 Tästä seuraa, että niiden perusteiden osalta, joihin asianosaiset voivat vedota, ei tehdä eroa niihin asianosaisiin nähden, jotka voivat esittää vastineen, koska viimeksi mainittuja koskevat samalla tavalla yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 115 ja 116 artiklan vaatimukset.

22 Tämän johdosta väliintulijan, jolla on oikeus esittää vastine yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 115 artiklan nojalla, on voitava nimenomaisen rajoituksen puuttuessa vedota perusteisiin, jotka koskevat niitä oikeudellisia seikkoja, jotka muodostavat valituksenalaisen tuomion perustan.

23 Jäsenvaltio, joka on antanut kyseisen työjärjestyksen 115 artiklan nojalla vastineen, voi siis joka tapauksessa vedota yhteisöjen tuomioistuimessa tutkimatta jättämistä koskeviin perusteisiin, jotka sen mukaan liittyvät valitukseen huolimatta siitä, että se asianosainen, jota se on tukenut ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, ei ole esittänyt tällaista vaatimusta valituksesta antamassaan vastineessa, vaan se on esittänyt sen ainoastaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa esittämiensä vaatimusten yhteydessä.

24 Edellä esitetystä johtuu, että Italian hallituksen esittämä peruste on tutkittava.

25 Tutkimatta jättämistä koskevasta perusteesta on todettava, että yhteisöjen tuomioistuin on päätellyt Helleenien tasavallan liittymisehdoista ja perustamissopimusten mukautuksista tehdyn asiakirjan (EYVL 1979, L 291, s. 17) 130 artiklan 3 kohdasta, että komission on siltä osin kuin asiaan liittyvät olosuhteet eivät sitä estä, otettava selvää niistä kielteisistä seurauksista, joita sen päätöksellä voi olla kyseisen jäsenvaltion taloudelle sekä niille yrityksille, joita asia koskee, ja se on päätellyt tästä edelleen, että on katsottava kyseisen päätöksen koskevan niitä erikseen kanteen tutkittavaksi ottamisen osalta (ks. em. asia Piraiki-Patraiki ym. v. komissio, tuomion 28 ja 31 kohta).

26 Kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on perustellusti todennut valituksenalaisen tuomion 68 ja 70 kohdassa, asiassa Piraiki-Patraiki ym. vastaan komissio annetussa tuomiossa käytettyjä perusteluja voidaan soveltaa myös nyt käsiteltävänä olevassa asiassa, koska MMA-päätöksen 109 artiklan 2 kohdan sanamuoto on olennaisilta osin sama kuin Helleenien tasavallan liittymisehdoista ja perustamissopimusten mukautuksista tehdyn asiakirjan 130 artiklan 3 kohdan sanamuoto, ja koska näillä määräyksillä on sama tavoite eli niillä pyritään määrittelemään niiden suojatoimenpiteiden laajuus, joita yhteisö voi toteuttaa.

27 Vaikka kyseinen tuomio koski päätöstä, jonka kohteena oli yksi ainoa jäsenvaltio — MMA-päätös oli sitä vastoin osoitettu kaikille jäsenvaltioille — ei voida hyväksyä Italian hallituksen väitettä siitä, että asiassa C-209/94 P, Buralux ym. vastaan neuvosto, 15.2.1996 annetun tuomion (Kok. 1996, s. I-615) 32 kohdan mukaan yhteisöjen tuomioistuimen edellä mainitussa asiassa Piraiki-Patraiki ym. vastaan komissio käyttämää päättelytapaa ei voitaisi soveltaa nyt käsiteltävässä asiassa.

28 Perustamissopimuksen 173 artiklan neljännen kohdan nojalla yksityisille annettava oikeussuoja ei voi riippua siitä, että riidanalainen päätös on osoitettu yhdelle ainoalle tai useammalle jäsenvaltiolle, vaan sen on perustuttava kyseisen yksityisen erityiseen asemaan suhteessa kaikkiin muihin sellaisiin oikeussubjekteihin, joita asia koskee. Toisin kuin asiassa Buralux ym. vastaan neuvosto, joka koski ainoastaan yleisesti määriteltyjä henkilöitä, nyt käsiteltävänä oleva asia koskee selvästi yksilöi-

tävissä olevia henkilöitä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on näin voinut pätevästi katsoa valituksenalaisen tuomion 77 kohdassa, että yksilöitäessä niitä henkilöitä, joita suojatoimenpiteiden asettamispäätös koskee erikseen, on ratkaisevaa se suoja, jota yhteisön oikeuden mukaan saavat maat ja alueet sekä kyseessä olevat yritykset, joita vastaan suojatoimenpide toteutetaan.

29 Yhteisöjen tuomioistuimen harjoittaman valvonnan ulkopuolelle jääviin tosiasiakysymyksiin perustuu Italian hallituksen esittämä väite siitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt virheen katsoessaan valituksenalaisen tuomion 75 kohdassa, että ennen riidanalaisten päätösten tekemistä komission käytettävissä olleet arviointiperusteet olivat konkreettisia ja täsmällisiä, koska ainakin kahden kantajan riisilastit olivat matkalla yhteisöön ensimmäisen päätöksen tekohetkellä. Ainoastaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on toimivaltainen toisaalta määrittämään ratkaisun perustaksi asetettavan tosiseikaston, lukuun ottamatta sellaisia tapauksia, joissa se, että määritetty tosiseikasto ei pidä asiallisesti paikkaansa, johtuu ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle toimitetuista asiakirjoista, ja toisaalta arvioimaan tätä tosiseikastoa. Lukuun ottamatta sitä tapausta, että tuomioistuimelle toimitettu aineisto on otettu huomioon vääristyneellä tavalla, tosiseikaston tällainen arviointi ei näin ollen ole sen luonteinen oikeuskysymys, että se sellaisenaan kuuluisi yhteisöjen tuomioistuimen harjoittaman valvonnan piiriin (asia C-30/96 P, Abello ym. v. komissio, määräys 5.2.1998, Kok. 1998, s. I-377, 49 kohta).

30 Edellä tarkastelluista seikoista johtuu, että Italian hallituksen esittämä peruste siitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi pitänyt jättää kanne tutkimatta, on hylättävä.

Valituksen aiheellisuus

31 Valittajat vetoavat valituksessaan pääasiallisesti kuuteen valitusperusteeseen. Ne katsovat ensinnäkin, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt oikeudellisen virheen katsoessaan, että neuvostolla oli perustamissopimuksen 136 artiklan toisen kohdan nojalla oikeus lisätä MMA-päätökseen suojatoimenpidelauseke, jolla sallitaan rajoitukset MMA:ista peräisin olevien maataloustuotteiden vapaalle tuonnille. Se on valittajien mielestä myös tehnyt oikeudellisen virheen todetessaan, että komissio saattoi päätellä esiintyvän vaikeuksia, jotka voivat aiheuttaa indica-riisin

tuotannon heikkenemisen yhteisössä. Valittajat väittävät sitten, että toisella päätöksellä vahvistettu vähimmäishinta ylittää sen, mikä on välttämättömän tarpeellista. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on katsonut valittajien mukaan virheellisesti, että nyt käsiteltävänä olevaan asiaan on sovellettava normatiivisten toimenpiteiden osalta ankarampaa vastuujärjestelmää. Lisäksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on jättänyt tutkimatta sen, oliko kyseessä yhteisön oikeuden ilmeinen rikkominen, ja se on arvioinut riidanalaisia päätöksiä antamalla virheellisesti keskeisen merkityksen Alankomaiden Antillien hallituksen toimenpiteelle. Lopuksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on liioitellut vahingon ennakoitavuuden merkitystä.

Ensimmäinen valitusperuste

32 Valittajat moittivat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta ensinnäkin sen vuoksi, että se on katsonut neuvoston olleen perustamissopimuksen 136 artiklan toisen kohdan nojalla toimivaltainen lisäämään MMA-päätökseen suojatoimenpidelausekkeen, jolla voidaan rajoittaa MMA:ista peräisin olevien maataloustuotteiden vapaata tuontia.

33 Tämä valitusperuste jakaantuu kahteen osaan. Valittajat katsovat perusteen ensimmäisessä osassa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päätelmä perustuu siihen, että MMA-päätöksen 109 artiklan taustaa tarkastellaan virheellisestä näkökulmasta. Valittajien mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 94 kohdassa todennut virheellisesti, että kyseisen artiklan tarkoituksena on täydentää MMA:iden assosiaatiota Euroopan talousyhteisöön koskevaa järjestelmää sallimalla ensimmäistä kertaa MMA:ista peräisin olevien maataloustuotteiden vapaa pääsy yhteisöön.

34 Tältä osin on todettava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on perustellusti katsonut valituksenalaisen tuomion 94 kohdassa, että yleinen suojalauseke on ollut olemassa jo aikaisemmin, ja sitä on voitu soveltaa ensimmäistä kertaa MMA:ista peräisin oleviin maataloustuotteisiin, joita aikaisemmin on koskenut erityinen järjestelmä, sen jälkeen, kun ne on saatettu samaan asemaan muiden tuotteiden kanssa.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on näin ollen perustellusti arvioinut MMA-päätöksen 109 artiklan olevan yleinen suojalauseke, jota sovelletaan ensimmäistä kertaa MMA:ista peräisin oleviin maataloustuotteisiin.

35 Valitusperusteen toisessa osassa valittajat väittävät valituksenalaisen tuomion perustuvan perustamissopimuksen 136 artiklan toisen kohdan mukaisen toimivallan virheelliseen arviointiin. Tämän väitteensä tueksi ne väittävät toisaalta, että tällä määräyksellä tarkoitetut periaatteet koskevat vain perustamissopimuksen neljännen osan määräyksiä ja että neljäs osa ei kata kaikkia perustamissopimukseen sisältyviä periaatteita, ja toisaalta että jäsenvaltioiden ja MMA:iden välistä kauppajärjestelmää ei voida yksinkertaisesti asettaa yhdenvertaiseen asemaan yhteisön ulkopuolisten kolmansien maiden kanssa tehdyn järjestelmän kanssa; sen on joka tapauksessa oltava edullisempi kuin viimeksi mainitun. Valittajat väittävät myös, että neuvosto ei voi tehdä 136 artiklan toisen kohdan mukaisia soveltamispäätöksiä poikkeamalla yhteisön ja MMA:iden välisen tavaroiden vapaan liikkuvuuden periaatteesta yhteisen maatalouspolitiikan edun nimissä, ja että suojatoimenpiteitä voidaan toteuttaa ainoastaan perustamissopimuksen 134 artiklassa mainittujen edellytysten täyttyessä. Valittajat katsovat lisäksi, että perustamissopimuksen neljännestä osasta sekä MMA:iden assosiaatiojärjestelmää koskevista poikkeuksista tehdyistä pöytäkirjoista johtuu, että yhteisön ja MMA:iden välistä tavaroiden vapaata liikkuvuutta koskeva poikkeus edellyttää tästä määräystä itse perustamissopimuksessa. Lopuksi valittajat väittävät, että yleinen suojalauseke ei ole yhteensoveltuva perustamissopimuksen 132 artiklan 1 kohdan ja 133 artiklan 1 kohdan kanssa.

36 Tältä osin on todettava, kuten yhteisöjen tuomioistuin on jo katsonut, että MMA:iden asteittaista assosiaatiota on toteutettava aktiivisesti, minkä vuoksi lukuistenkin säännösten antaminen voi olla välttämätöntä kaikkien perustamissopimuksen 132 artiklassa vahvistettujen tavoitteiden saavuttamiseksi, kun otetaan huomioon neuvoston aikaisemmilla päätöksillä jo saavutetut tulokset (asia C-310/95, Road Air, tuomio 22.4.1997, Kok. 1997, s. I-2229, 40 kohta). Tästä seuraa, että vaikka MMA:t ovatkin assosioituneita maita ja alueita, joilla on erityiset siteet yhteisöön, ne eivät kuitenkaan ole viimeksi mainitun osa, eikä MMA:iden ja yhteisön välillä ole tässä vaiheessa perustamissopimuksen 132 artiklan nojalla rajoituksetonta tavaroiden vapaata liikkuvuutta.

37 Tämän jälkeen on korostettava, että 136 artiklan toisen kohdan nojalla neuvosto voi tehdä assosiaatioon liittyviä päätöksiä perustamissopimukseen kirjattujen periaatteiden perusteella. Tästä seuraa, että neuvoston on kyseisen artiklan nojalla MMA-päätöksiä tehdessään otettava huomioon perustamissopimuksen neljännessä osassa olevien periaatteiden lisäksi myös muut yhteisön oikeuden periaatteet, yhteistä maatalouspolitiikkaa koskevat periaatteet mukaan lukien.

38 Tämä päätelmä on sitä paitsi yhteensoveltuva perustamissopimuksen 3 artiklan r alakohdan ja 131 artiklan kanssa; niissä määrätään, että yhteisö edistää MMA:iden taloudellista ja sosiaalista kehitystä, mutta tämä edistäminen ei kuitenkaan tarkoita velvollisuutta suosia niitä.

39 Edellä todetusta seuraa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin saattoi perustellusti todeta, että suojalauseke ja sen soveltaminen MMA:ista peräisin oleviin maataloustuotteisiin ei ole poissuljettua perustamissopimuksen 136 artiklan toisen kohdan osalta.

40 Koska suojalauseke ei mitenkään loukkaa perustamissopimuksen neljännen osan periaatteita pelkällä olemassaolollaan, valittajien väite siitä, että tällainen lauseke edellyttää perustamissopimukseen tehtävää tarkistusta, ei ole perusteltu.

41 On hylättävä myös väite siitä, että suojatoimenpiteitä voidaan toteuttaa vain perustamissopimuksen 134 artiklassa mainittujen edellytysten täyttyessä. Vaikka yhteisöjen tuomioistuin onkin jo todennut, että tätä säännöstä on tarkoitus soveltaa perustamissopimuksen voimaantulon jälkeen ja aina yhteisen tullialueen luomiseen asti (em. asia Road Air, tuomion 36 kohta), 134 artiklalla ja 136 artiklan toisella kohdalla on eri tavoitteet, eikä viimeksi mainittua koskeva ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tulkinta kyseenalaista toisen määräyksen ulottuvuutta.

42 Perustamissopimuksen 132 artiklan 1 kohtaa koskevaa väitettä ei myöskään voida hyväksyä. Kuten tämän määräyksen ensimmäisestä virkkeestä ilmenee, sillä vahvistetaan tavoitteet, joihin MMA:iden assosiaatiolla pyritään, kun siinä ilmaistaan, että näiden alueiden kanssa käytävä kauppa asetetaan samaan asemaan kuin jäsenvaltioiden keskinäinen kaupankäynti (em. asia Road Air, tuomion 40 kohta).

43 Perustamissopimuksen 133 artiklan 1 kohtaa koskevan väitteen osalta riittää, kun vastataan, että MMA:ista peräisin olevia tuotteita koskevien tuontitullien poistaminen, mikä on tämän määräyksen tavoite, ei sulje pois mahdollisuutta asettaa perustamissopimuksen 136 artiklan toisen kohdan nojalla suojalauseketta, jolla rajoitetaan tuontia vain poikkeuksellisesti, osittain ja väliaikaisesti.

44 Edellä olevasta seuraa, että valittajien esittämä ensimmäinen valitusperuste on hylättävä.

Toinen valitusperuste

45 Valittajat väittävät toisella valitusperusteellaan, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt oikeudellisen virheen katsoessaan, että komissio saattoi päätellä, että esiintyy vaikeuksia, jotka voivat heikentää Indica-riisin tuotantoa yhteisössä. Ne väittävät, että olisi selvitettävä syy-yhteys Antilleilta peräisin olevan riisin tuonnin ja yhteisön kuorimattoman riisin hinnanlaskun välillä, jotta komissio voisi päätellä MMA-päätöksen 109 artiklan 1 kohdan soveltamisedellytysten täyttyvän, ja että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on nyt käsiteltävänä olevassa asiassa todennut virheellisesti tällaisen yhteyden olevan olemassa.

46 Tämän väitteen tueksi valittajien mielestä on niiden toimittamat lukuisat tiedot huomioon ottaen käsittämätön valituksenalaisen tuomion 128 kohdassa oleva ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toteamus, jonka mukaan yhteisön kuorimattoman riisin hintaa ja Antilleilta peräisin olevan osittain hiotun riisin tuontia

koskevien tietojen perusteella komissiolla oli oikeus katsoa, että suojatoimenpiteiden toteuttamisen edellytykset olivat täyttyneet. Valituksenalaisen tuomion 131 kohdassa oleva ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toteamus, jonka mukaan komissio on ollut perustellusti sitä mieltä, että yhteisön riisin hinnassa on huomattava ero syyskuun 1992 ja tammikuun 1993 välillä, on valittajien mielestä myös perusteeton. Lopuksi ne katsovat, että valituksenalaisen tuomion 132 kohdassa oleva perustelu, joka koskee Poseidom-ohjelmaa ja riisin markkinointia Guadeloupessa ja Martiniquella, ei voi sellaisenaan oikeuttaa toteutettuja suojatoimenpiteitä, koska vähemmän jyrkät toimenpiteet olisivat riittäneet.

47 Tältä osin on ensin korostettava, että toisin kuin valittajat väittävät, MMA-päätöksen 109 artiklan 1 kohdassa ei välttämättä edellytetä, että olisi todettava syy-yhteys tässä artiklassa mainittuun toiseen tapaukseen eli sellaisten vaikeuksien esiintymiseen, jotka saattavat johtaa yhteisön tai siihen kuuluvan alueen jonkin toiminnan alan heikentymiseen. Tässä artiklassa mainitussa ensimmäisessä tapauksessa eli jos MMA-päätöksen soveltamisesta aiheutuu vakavia häiriöitä jollakin yhteisön tai yhden tai useamman jäsenvaltion talouden toiminnan alalla tai jos soveltaminen vaarantaa niiden rahatalouden ulkoisen vakauden, on tietenkin selvitettävä syy-yhteyden olemassaolo, koska suojatoimenpiteiden tarkoituksena on oltava kyseessä olevalla alalla ilmenneiden häiriöiden poistaminen tai lieventäminen. Sitä vastoin toisen tapauksen osalta ei edellytetä, että suojatoimenpiteen toteuttamisen oikeuttavat häiriöt johtuisivat MMA-päätöksen soveltamisesta.

48 Tämän jälkeen on aiheellista todeta, että komissiolle on annettu laaja harkintavalta MMA-päätöksen 109 artiklan soveltamisessa. Tällaisen toimivallan ollessa kyseessä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen on rajoituttava tutkimaan sitä, että toimivaltaa ei ole käytetty ilmeisen virheellisellä tavalla, että harkintavaltaa ei ole käytetty väärin tai että komissio ei ole selvästi ylittänyt harkintavaltansa rajoja (em. asia Piraiki-Patraiki ym. v. komissio, tuomion 40 kohta).

49 On todettava tämän seikan osalta, että valituksenalaisen tuomion 124—127 kohdasta ilmenee, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on asianmukaisesti tutkinut, onko komissio tehnyt ilmeisen arviointivirheen tarkastellessaan Antilleilta tuodun osittain hiotun riisin ja yhteisön riisin hinnan alenemisen välistä yhteyttä, ja että se on päätellyt tuomion 128 kohdassa, että tuonnin ja yhteisön riisin hinnan laskun välillä oli samanaikaisuuteen liittyvä suhde. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin saattoi siis katsoa, että MMA-päätöksen 109 artiklan 1 kohdan soveltamisen edellytykset täyttyivät.

50 Tästä seuraa, että toinen valitusperuste on hylättävä.

Kolmas valitusperuste

51 Kolmanneksi valittajat moittivat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta siitä, että se on valituksenalaisen tuomion 151 kohdassa todennut, että päätöksellä 93/211/ETY vahvistettu vähimmäishinta ei ylitä sitä, mikä on MMA-päätöksen 109 artiklan 2 kohdassa tarkoitetulla tavalla ehdottomasti välttämätöntä. Ne katsovat, että ei olisi ollut välttämätöntä asettaa Alankomaiden Antillien riisiä huonompaan kilpailuasemaan yhteisön riisiin verrattuna, mikä rajoitti niiden vientimahdollisuudet 8 400 tonniin, joihin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin viittaa valituksenalaisen tuomion 150 kohdassa, ja pakotti ne varastoimaan 16 000 tonnia riisiä, jota ei voitu myydä.

52 Suhteellisuusperiaatteen osalta on aluksi korostettava, että silloin kun arvioidaan, onko jokin yhteisön oikeuden säännös tämän periaatteen mukainen, on tutkittava, ovatko säännöksen tavoitteet toteutettavissa siinä säädettyjen keinojen avulla ja ylitetäänkö näillä keinoilla se, mikä on tarpeen näiden tavoitteiden saavuttamiseksi.

53 Tämän jälkeen on todettava, että päätöksen 93/211/ETY tavoitteena, sellaisena kuin se ilmenee sen kolmannesta perustelukappaleesta, on vahvistaa Antilleilta peräisin olevalle riisille sellainen vähimmäistuontihinta, joka aiheuttaa mahdollisimman vähän häiriöitä MMA:iden assosiaatiolle yhteisöön, korjaamalla häiriöt, jotka ovat ilmenneet yhteisön markkinoilla.

54 Tässä yhteydessä ei toisaalta voida väittää, kuten valittajat väittävät, että tällainen suojatoimenpide ei voi saattaa Alankomaiden Antillien riisiä yhteisön riisiin verrattuna kilpailullisesti huonompaan asemaan. Suojatoimenpiteen luonteesta johtuu, että tietyt tuodut tuotteet asetetaan yhteisön tuotteisiin verrattuna huonompaan asemaan.

55 Toisaalta riisin hinnan määrittelyyn liittyviä tosiseikkoja koskevia ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toteamuksia ei voida tutkia valituksen yhteydessä. Näissä olosuhteissa ja jo esitetyt toteamukset huomioon ottaen tätä valitusperustetta ei voida hyväksyä.

Neljäs valitusperuste

56 Valittajat väittävät neljännellä valitusperusteellaan, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole valituksenalaisen tuomion 180—186 kohdassa ottanut huomioon sen virheen vakavuutta, jota sopimussuhteen ulkopuolisen yhteisön vastuun syntyminen edellyttää. Valittajat väittävät pääasiallisesti, että päätökset ei voi olla EY:n perustamissopimuksen 215 artiklassa tarkoitetulla tavalla normatiivisia, sellaisena kuin yhteisöjen tuomioistuin on tätä artiklaa tulkinnut, ja toissijaisesti ne väittävät, että vaikka riidanalaiset päätökset olisivatkin tällaisia, normatiivisuus syrjäytyisi valittajien suhteen, koska päätökset koskevat niitä erikseen. Ne väittävät lisäksi, että missään tapauksessa ei ole nojauduttava ankarampiin vastuuperusteisiin, koska loukkauksen kohteeksi joutuneet ovat riitauttaneet päätökset, jotka koskevat niitä erikseen.

57 Ensiksi on todettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan lainsäädäntöalalla, jolle on ominaista laajan harkintavallan käyttö, yhteisö voi olla vastuussa ainoastaan, jos kysymyksessä oleva toimielin on selvällä ja vakavalla tavalla ylittänyt sen toimivallan käytölle asetetut rajat (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat 83/76, 94/76, 4/77, 15/77 ja 40/77, HNL v. neuvosto ja komissio, tuomio 25.5.1978, Kok. 1978, s. 1209, 4 ja 6 kohta ja asia C-152/88, Sofrimport v. komissio, tuomio 26.6.1990, Kok. 1990, s. I-2477, 25 kohta).

58 Kuten valituksenalaisen tuomion 177 ja 180 kohdasta selvästi ilmenee, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on lähtenyt siitä olettamasta, että komissiolla on laaja harkintavalta talouspolitiikan alalla, mikä merkitsee ankaramman vastuuperusteen soveltamista, toisin sanoen sitä, että vaaditaan yksityisiä suojaavan riittävän ilmeisen ylemmäntasoisen oikeussäännön rikkomista.

59 Tästä seuraa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on soveltanut ankarampaa vastuuperustetta oikein.

60 Se, että riidanalainen toimenpide on muodoltaan päätös ja siitä voidaan periaatteessa näin ollen nostaa kumoamiskanne, ei riitä sulkemaan pois tämän toimenpiteen normatiivista ominaisuutta. Vahingonkorvauskanteen ollessa kyseessä tämä ominaisuus on sidoksissa kyseessä olevan toimenpiteen luonteeseen eikä sen muotoon (ks. vastaavasti em. asia Sofrimport v. komissio).

61 Tästä seuraa, että väite, johon on vedottu pääasiallisesti, ei ole perusteltu.

62 Valittajien toissijaisesti esittämien väitteiden osalta on todettava, että se, että päätökset koskevat niitä erikseen, ei mitenkään vaikuta toimenpiteen luonteeseen

vahingonkorvauskanteen yhteydessä, koska viimeksi mainittu on itsenäinen oikeussuojakeino (ks. em. asia Sofrimport v. komissio).

63 Neljäs valitusperuste ei siis ole perusteltu.

Viides valitusperuste

64 Viides valitusperuste koskee toisaalta sitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen väitetään jättäneen tarkastelematta sitä, onko yhteisön oikeutta rikottu riittävän ilmeisesti, ja toisaalta sitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on pitänyt Alankomaiden Antillien hallituksen toteuttamaa toimenpidettä merkittävänä. Tämä peruste jakaantuu näin ollen kahteen osaan.

65 Ensinnä valittajat väittävät, että se, että komissio on vakavasti ja ilmeisesti jättänyt ottamatta huomioon sen toimivallan käyttöä koskevat rajat, ja ylemmänasteisen oikeussäännön riittävän ilmeinen rikkominen ovat vaihtoehtoisia eivätkä samanaikaisia vastuuperusteita, joten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 194 kohdassa on virheellisesti jättänyt tutkimatta nämä kaksi kysymystä. Valittajat täsmentävät tämän osalta, että jos komissio on rikkonut yhteisön oikeutta, kyseessä olisi välttämättä riittävän vakava rikkominen, jota perustamissopimuksen 215 artiklan erityisedellytykset koskevat, ja että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei näin ollen voinut tyytyä toteamaan — kuten se on tehnyt — että komissio ei ole selvällä ja vakavalla tavalla ylittänyt toimivaltansa rajoja.

66 Toiseksi valittajat väittävät, että toisin kuin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut valituksenalaisen tuomion 194 kohdassa, Alankomaiden Antillien talousministeriön toteuttama toimenpide ei voi poistaa komission velvollisuutta varmistaa, että suhteellisuusperiaatetta noudatetaan, koska sen noudattamatta jättäminen aiheuttaa komission harkintavallan rajojen selvän ja vakavan laiminlyömisen.

67 Tämän perusteen ensimmäisestä osasta on todettava, että toisin kuin valittajat väittävät, se, että toimielin rikkoo yhteisön oikeutta alalla, jolla sillä on laaja harkintavalta, ei yksinään riitä sopimussuhteen ulkopuolisen yhteisön vastuun syntymiseen perustamissopimuksen 215 artiklan toisen kohdan nojalla sen vahingon osalta, joka on aiheutunut yksityisille oikeussubjekteille (ks. vastaavasti em. asia HNL ym. v. neuvosto ja komissio, tuomion 4 ja 6 kohta). Tällainen lähestymistapa tekisi sopimussuhteen ulkopuolisen vastuun toteamiseksi käytetyn perusteen merkityksettömäksi, ja sen vaikutuksena olisi nyt käsiteltävänä olevassa asiassa niiden kahden oikeussuojakeinon, joihin yksityinen voi turvautua yhteisön oikeuden rikkomisen yhteydessä, itsenäisen luonteen huomioon ottamatta jättäminen.

68 Tämän valitusperusteen toisesta osasta on todettava, että vaikka komissio olisikin tehnyt arviointivirheen monimutkaisessa taloudellisessa tilanteessa, se ei kuitenkaan näytä selvällä ja vakavalla tavalla ylittäneen toimivaltansa rajoja, kun se viittasi vilpittömässä mielessä riidanalaisessa päätöksessä Alankomaiden Antillien toimivaltaisten viranomaisten vahvistamaan hintaan, kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on perustellusti katsonut valituksenalaisen tuomion 194 kohdassa.

69 Viides valitusperuste on näin ollen perusteeton.

Kuudes valitusperuste

70 Valittajat väittävät kuudennella valitusperusteellaan, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on rikkonut yhteisön oikeutta todetessaan valituksenalaisen tuomion 207 kohdassa, että valittajille ensimmäisestä päätöksestä aiheutuneesta vahingosta huolimatta yhteisön vastuu ei missään tapauksessa voi syntyä, koska vahinko oli ennakoitavissa.

71 On muistettava, että kuten 207 kohdasta selvästi ilmenee, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tarkastellut vahingon ennakoitavuutta koskevaa kysymystä ainoastaan toissijaisena perusteena vahvistaakseen sitä näkemystä, johon se oli jo päätynyt, ja että näin ollen tällainen peruste ei ole millään tavoin ratkaiseva asian arvioinnissa.

72 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut valituksenalaisen tuomion 204 ja 205 kohdassa, että ei ole näytetty toteen, että vahinko, jonka valittajat väittivät niille aiheutuneen, olisi johtunut riidanalaisesta päätöksestä, ja 206 kohdassa se on todennut, ettei ollut edes selvää, että valittajien taloudellisille eduille olisi aiheutunut haitallisia vaikutuksia, koska markkinaolosuhteet olivat parantuneet.

73 Koska valittajat eivät ole kiistäneet valituksenalaisen tuomion 204—206 kohdassa olevaa pääasiallista perustelua, ei ole tarpeen tutkia valitusperustetta, jolla ne riitauttavat kyseisen tuomion 207 kohdassa olevan toissijaisen perustelun.

74 Kaikista edellä esitetyistä näkökohdista seuraa, että valitus on hylättävä.

Oikeudenkäyntikulut

75 Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaan, jota sovelletaan 118 artiklan nojalla valitukseen, asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Saman artiklan 4 kohdan ensimmäisessä virkkeessä säädetään, että jäsenvaltiot, jotka ovat asiassa väliintulijoina, vastaavat omista oikeudenkäyntikuluistaan. Koska valittajat ovat

hävinneet asian ja komissio on vaatinut oikeudenkäyntikulujensa korvaamista, valittajat on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut. Ranskan tasavalta ja Italian tasavalta vastaavat omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto)

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) Valitus hylätään.

2) Antillean Rice Mills NV, European Rice Brokers AVV ja Guyana Investments AVV velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

3) Ranskan tasavalta ja Italian tasavalta vastaavat omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Kapteyn Mancini Murray

Ragnemalm Ioannou

Julistettiin Luxemburgissa 11 päivänä helmikuuta 1999.

R. Grass P. J. G. Kapteyn

kirjaaja kuudennen jaoston puheenjohtaja